

Pàgines antològiques d'Excursionisme***El Santuari de la Mare
de Déu del Mont******Per Mn. Jacint Verdaguer***

La serra del Mont és comparable, per sa estranya figura, a un enorme i bonyegut camell que baixa del Pireneu en direcció del golf de Roses, vora avall del Fluvià. Amb el cim del gep sosté el santuari, i al cim del cap el castell de Falgars.

L'extrem està tan espadat i és tan rocós, que els romeus delitosos s'entretenen a estimbar-hi grossos penyals, sense pensar que llencen a perdre el bosc de pins de més avall, i que, com la pedra fora de la mà no se sap on va, poden ésser i han estat causa, més d'una volta, d'una desgràcia. A dreta, l'aiguavés és més suau, i la boscúria el vesteix de cap a cap, exceptuant algun clap de conreu, des de Sant Martí fins la reclosa i bellíssima vall d'Espinau. A esquerra, la muntanya és molt accidentada: hi ha planells, còrracs i fondalades, boscos de roures i alzines, i sobretot cingleres, que semblen fetes expressament per a niuar-hi els roquerols, els voltors i les àligues. Al cim d'un serradet del repeu del Mont es veuen les runes del castell de Beuda, dominant el poblet d'aquest nom. Part d'amunt, seguint el mateix còrrac es troben les d'una masia, aterrada fa trenta anys, de la qual no en resta més que un gentil llorer, com per fer enveja a les del castell, descarnades i nues. Més amunt es troben pilots de pedres i senyals de parets, deixalles, sens dubte, d'un poble que amb el nom de Casal vivia a l'ombra del monestir de Sous.

* * *

Ara que hem vist les runes del monestir de Sous, anem a veure sa gentil fillola, la capella de Nostra Senyora del Mont, en que viu encara i viurà centúries, si a Déu plau, quelcom d'aquella casa santa on diu la gent que venien a batejar i enterrar els cristians de tota aqueixa terra, fins a Olot; i tot això pel preu que ho he comprat us ho venc, sense guanyar-hi una paraula.

El temple és bizantí, d'una sola nau, coberta amb volta de canó. Es tota de carreu, més sense cap ornament ni motllura per dins ni per fora. Unicament, del timpà destruït en resta un àngel de pedra amb un bordó a les